

у девочек -волейболисток имел фазный характер, стабильно выраженный в конце мезоцикла. В процессе тренировочной деятельности у девочек 10-12 лет происходило прогрессивное увеличение кистевой силы, а так же общей физической работоспособности. Совокупность изменений у девочек, занимающихся волейболом, указывает на целесообразность этих занятий в данный возрастной период, с целью формирования оздоровительных эффектов. Волейбол - является весьма эффективным средством укрепления здоровья и физического развития. Современные медико - биологические и социологические исследования указывают на то, что систематические тренировочные занятия по волейболу вызывают значительные морфо-функциональные улучшения в деятельности анализаторов, опорно-двигательного аппарата, сердечно - сосудистой системы и т.д.

ЛИТЕРАТУРА

- 1.Аверин И.В. Специальная подготовка волейболиста //Спорт в шк.:прил.к газ. «Первое сентября».—2000.—Март (№ 11-12).— с.9-16.
- 2.Аулик И.В. Определение физической работоспособности в клинике и спорте. – М.: Медицина, 1990.
- 3.Sorokina V.L., Sorokin D.Ju. Volejbol dlja zdorov'ja: uchebnoe posobie dlja srednih special'nyh uchebnyh zavedenij.- Volgograd: RPK Politehnik,-2007.
- 4.Titova T.M. Volejbol: razvitie fizicheskikh kachestv i dvigatel'nyh navykov v igre / T.M. Titova, T.V. Stepanova // Bibliotekha «Pervogo sentjabrja». Serija «Sport v shkole»: prilozhenie k gazete «Pervoe sentjabrja». – 2006. - №2 – с.9-32

Путров С.Ю.

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

КЛАСИФІКАЦІЯ БІОСОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

У статті на основі класифікації біосоціальних технологій впливу на здоров'я людини виокремлюються такі їх види: здоров'яформувальні, здоров'ярозвивальні, здоров'ястимулювальні, здоров'ястримувальні, здоров'язберезувальні, здоров'яохороняльні, реабілітаційні, загальнодеструктивні, маніпуляційні та спеціальні технології впливу на здоров'я людини. Автор визначає тип біосоціальних технологій впливу на здоров'я людини як сукупність технологічних систем/процесів, які мають загальні риси, що проявляються в єдності закономірностей і тенденцій розвитку на основі схожих засобів і явищ (інструментів), що приводять об'єкт, на який спрямована дія, у певний стан: гомеорезу, гомеостазу і гомеоклазу.

Ключові слова: класифікація, біосоціальні технології, вплив, здоров'я людини.

Путров С.Ю. Классификация биосоциальных технологий влияния на здоровье человека. В статье на основе классификации биосоциальных технологий влияния на здоровье человека выделяются такие их виды: здоровье формирующие, здоровье развивающие, здоровье стимулирующие, здоровье сдерживающие, здоровье сберегательные, здоровье охраняющие, реабилитационные, обще деструктивные, манипуляционные и специальные технологии влияния на здоровье человека. Автор определяет тип биосоциальных технологий влияния на здоровье человека как совокупность технологических систем/процессов, имеющие общие черты, которые проявляются в единстве закономерностей и тенденций развития на основе похожих средств и явлений (инструментов), приводящие объект, на который направленное действие, в определенное состояние: гомеореза, гомеостаза и гомеоклаза.

Ключевые слова: классификация, биосоциальные технологии, влияние, здоровье человека.

Putrov S.Y. Classification of the biosocial technology impact on human health. On the basis of the classification of the biosocial technology impact on human health are the following types of: forming health, health-educational, health- stimulating and health-constraints, health-savings, health-enforcement, rehabilitation, general destructive, manipulative and special technology effects on human health. The author defines the type of technology biosocial effects on human health as a set of technological systems / processes that have common features that appear in the unity of patterns and trends of development on the basis of similar facilities and events (tools) that cause the object to which the action is directed, in a certain state: homeorhesis, homeostasis and homeoclasia. On the basis of allocation homeorhesis, homeostasis and homeoclasia as three typical conditions of the human body can now distribute above 10 kinds of biosocial technologies for each of them. Homeorhesis: 1) health-forming technology; 2) health-educational technology; 3) health-stimulating technology. Homeoclasia: 1) health technology constraints; 2) health-savings technologies; 3) health-protective technology; 4) rehabilitation technology. Homeoclasia: 1) general destructive technologies, 2) manipulation techniques; 3) special technology. It also means that we typologies' biosocial technology as found in it three classes: 1) biosocial advanced tools to ensure the sustainable development of the human body; 2) stabilizing forming processes homeostatic action; 3) recourse, that is destructive, destroying human health. The author points out that the value typology biosocial technology effects on human health is that by using the term «type» you can get a full understanding of the content and the final state to be received by the person who carried out the health impact. You can also display objective evidence of similarities in the technological means and impact phenomena, forming one type (sample model). It is possible to establish clear criteria especially those that appear in different group's differences recreational activities, which are combined into a type to identify trends or gain to overcome the differences and similarities between them by identifying features of interaction with each other.

Key words: classification, biosocial technology, impact, human health.

Вступ. Здоров'я є досить складним предметом для наукового аналізу. Здоров'я слід розглядати як творчість, яка включає відчуття віртуальності і справжньої реальності, пов'язаної з розкриттям внутрішніх резервів людини. Філософія як мистецтво життя, як особливе ставлення до життя, в якому велике значення має здоров'я, само здоров'я продукується

різною технікою, прийомами, способами ставлення до світу. Переплетені суб'єктивні і об'єктивні сторони життєдіяльності людини. Об'єктивні характеристики здоров'я завжди виражені у суб'єктивній, навіть віртуальній формі. Відчуття благополуччя є умовою творчого початку в людині. Філософія намагається з'ясувати сутність феномену здоров'я, розглядаючи цей феномен у системі «людина-світ». Виходячи з концепції філософії як мистецтва життя, здоров'я пропонує і високу духовність, і витончену техніку для своєї підтримки. Потреба в створенні єдиної класифікації детермінована декількома дуже важливими обставинами. *По-перше*, така класифікація дозволить більш системно зафіксувати увесь арсенал технологій соціальної життєдіяльності людей, наявних в соціальній практиці, а також оцінити їх потенційні можливості у дискурсі впливів на здоров'я людини; *по-друге*, вона дасть можливість краще побачити і осмислити тенденції розвитку соціальних об'єктів – людей, що опікується власним здоров'ям або осіб з обмеженням життєдіяльності і процесів, що їх обох обслуговують.

Робота виконана відповідно до плану НДР Інституту фізичного виховання та спорту Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Формулювання мети дослідження. Визначені аспекти окреслюють *мету статті*, яка полягає у характеристиці класифікації біосоціальних технологій впливу на здоров'я людини.

Результати дослідження. У енциклопедичній літературі класифікація розглядається як система супідрядних понять (класів об'єктів) якої-небудь галузі знання або діяльності людини, що часто представляється у вигляді різних за формою схем (таблиць) і використовується як засіб для встановлення зв'язків між цими поняттями або класами об'єктів, а також для точного орієнтування в різноманітті понять або відповідних об'єктів. Виходячи з цього визначення, класифікацію можна представити як систему, що складається з елементів, між якими існують певні стосунки, що утворюють її структуру. Розглянемо спочатку елементи цієї системи. Їх іноді вдало, на нашу думку, називають «класифікаційними осередками» [4, с. 1]. Чим детальніше розроблена класифікація, тим більше вона містить осередків. Одностайності серед дослідниками тут немає, оскільки у літературі співіснують уявлення, що сильно відрізняються, про те, чим же є елементи системи класифікації. У «Логічному словнику» М. І. Кондакова вони називаються «класами об'єктів», в третьому виданні «БСЭ» – «супідрядними поняттями (класами об'єктів)», у визначенні Ю. А. Шрейдера – «таксонами різного рангу», у Ю. А. Вороніна – «кінцевим розбиттям безлічі об'єктів». У «Філософській енциклопедії» класифікаційні осередки називаються «групами (класами, родами і тому подібне), з яких розподілені предмети, що класифікуються», та – «супідрядними поняттями (іменами класів)». С. С. Розова вказує, що «цей термінологічний різнобіг свідчить про відсутність однозначного вирішення питання про природу елементів системи класифікації – класифікаційних осередків. Між такими різними явищами дійсності, як поняття, групи об'єктів, класи об'єктів, множини, роди і види і тому подібне, поза сумнівом, існують деякі стосунки, що зв'язують їх, які охоплюються мовною інтуїцією авторів і читачів цих визначень, що якимось нівелює усе це різноманіття і створює видимість ясності, достатньої при збіглому читанні або загальному знайомстві» [3, с. 9]. Проте, як тільки справа доходить до реальних класифікаційних труднощів, звернення до загальних визначень негайно виявляє за приведеним термінологічним різноманіттям невирішеність і складність гносеологічних проблем, що стоять тут. І як справедливо вказує С. С. Розова, «на жаль, розглянуті визначення не дають відповіді на питання про природу класифікаційних осередків. Ми не отримуємо і класифікація дійсності людських знань, людських представлень і понять, їх системою, в якій відбивається якась сторона об'єктивного світу, або класифікація – це дійсність самої природи, її певна організація, яку ми і називаємо класифікацією. Її відображення в системі наших понять у такому разі є лише відтворення в нашому знанні цієї об'єктивно існуючої класифікації» [3, с. 9]. У літературі є відповідні класифікації соціальних технологій на які ми можемо сміливо орієнтуватись в силу родовидових залежностей, що існують між соціальними технологіями і біосоціальними технологіями. Наприклад, український соціолог В. І. Подшивалкіна за рівнем соціальної діяльності виділяє *глобальні, національні, регіональні технології*, а також технології на рівні місцевого *самоврядування, соціальних організацій і окремих підрозділів*. Крім того, вона розрізняє *універсальні і часткові технології*; за характером дії на соціальний процес виділяє *формувальні технології*, спрямовані на формування певних соціальних процесів; *стимулюючі*, орієнтовані на підтримку або розвиток соціальних процесів; *стримуючі* (такі що перешкоджають), задаючи певні межі соціальних процесів; *деструктивні* (такі що руйнують), спрямовані на підірвання і усунення певних процесів [2, с. 147].

Проте найбільш предметну і повну, на нашу думку, типологію соціальних технологій подає відомий соціолог В. І. Патрушев [1]. Закордонні дослідники L. A. Ritter, N. A. Hoffman [5], D. Seedhouse [6], A. C. Twaddle [7], M. W. Walsh [8] приділяють увагу питанням, пов'язаним з впливом різних чинників на здоров'я людини. На основі класифікації біосоціальних технологій впливу на здоров'я людини ми можемо говорити про наступні *види біосоціальних технологій* впливу на здоров'я людини. Мається на увазі, що ми маємо справу з: 1) *здоров'яформувальними*, 2) *здоров'ярозвивальними*, 3) *здоров'ястимулювальними*, 4) *здоров'ястримувальними*, 5) *здоров'язбережувальними*, 6) *здоров'яохороняльними*, 7) *реабілітаційними*, 8) *загальнодеструктивними*, 9) *маніпуляційними*, 10) *спеціальними технологіями впливу на здоров'я людини*. Біосоціальні технології впливу на здоров'я людини є ідеальними конструкціями, що породжені біосоціальними технологіями, на основі різновидів спеціальної діяльності фахівців різного профілю, що вони запроваджують у практику формування, зберігання, реабілітації і збагачення здоров'я людини. При цьому є необхідність і можливість виділити *підвиди біосоціальних технологій впливу на здоров'я людини*. Так, наприклад, до структури кожного виду біосоціальних технологій можна знайти у спеціальній науковій, медичній, педагогічній, корекційній, дефектологічній літературі «свої» складові чинники, які ми й називаємо підвидами біосоціальних технологій впливу на здоров'я людини, а саме у структурі:

- 1) *здоров'яформувальних технологій* – просвітницькі програми, що притаманні школі, репродуктивні технології, трансплантології, клонування;
- 2) *здоров'ярозвивальних технологій* – антропокосмічні, спортивні;
- 3) *здоров'ястимулювальних технологій* – туризм, аеробіка, фітнес, йога;
- 4) *здоров'ястримувальних технологій* – профілактичні з алкозалежності, наркозалежності, тютюнозалежності, залежності від гри, ІТ-залежності, біла магія;

5) здоров'язбережувальних технологій – загальнооздоровчі, технології навчання здоров'ю, виховання культури здоров'я;

6) здоров'яхороняльних технологій – екологічні, організаційно-правові, медичні лікувальні технології;

7) реабілітаційних технологій – корекційні технології у роботі з особами з порушеннями психічного розвитку, корекційні технології у роботі з особами з порушеннями функцій опорно-рухового апарату, корекційні технології у роботі з особами з порушеннями мовленнєвого розвитку, корекційні технології у роботі з особами з порушеннями зору, корекційні технології у роботі з особами з порушеннями слуху;

8) загальнодеструктивних технологій – руйнівні (алкоорієнтовані, наркоорієнтовані, тютюнокуріння), залежність від гри, допінгові у спорті, перешкоджаючі (людиноненависницькі, антисемітські, расистські, реваншистські, нацистські), чорна магія;

9) маніпуляційні технології – маркетингові, політичні, ідеологічні, релігійні;

10) спеціальних технологій – військові (біологічна, хімічна, психотропна зброя), терористичні, евтаназія, паранормальні, парапсихологічні.

Вибір аспекту для уточнення сенсу терміну «тип», використовуваного при рішенні тієї або іншої порівняльного типологічного завдання, залежить від мети дослідження. Якщо у нашому випадку за критерії виділення типів біосоціальних технологій впливу на здоров'я людини взяти гомеостаз, гомеорез або гомеоклаз, то ми зможемо виявити зміст загального, особливого і одиничного в кожному з видів діяльності: здоров'яформувальної, здоров'язбережувальної, реабілітаційної і здоров'язбагачувальної. На основі виділення гомеорезу, гомеостазу і гомеоклазу як трьох типових станів організму людини можна тепер розподілити вищевказані 10 видів біосоціальних технологій за кожним з них.

Гомеорез: 1) здоров'яформувальні технології; 2) здоров'ярозвивальні технології; 3) здоров'ястимулювальні технології.

Гомеоклаз: 1) здоров'ястримувальні технології; 2) здоров'язбережувальні технології; 3) здоров'яхороняльні технології; 4) реабілітаційні технології.

Гомеоклаз: 1) загальнодеструктивні технології, 2) маніпуляційні технології; 3) спеціальні технології.

Це одночасно означає, що ми типологізували біосоціальні технології, оскільки виявили в ній три класи:

- 1) прогресивні біосоціальні інструменти, що забезпечують сталий розвиток організму людини;
- 2) стабілізуючі, що утворюють процеси гомеостатичного дії;
- 3) регресні, тобто руйнівні, що знищують здоров'я людини.

Отже, *цінність типологізації* біосоціальних технологій впливу на здоров'я людини полягає в тому, що за допомогою терміну «тип» вона дозволяє дати повне уявлення про зміст і кінцевий стан який має отримати особа на здоров'я якої здійснюється вплив; відобразити об'єктивні ознаки схожості в технологічних засобах впливу і явищах, що формують один тип (зразок, модель); встановити чіткі критерії особливого, такого, що проявляється у відмінностях різних груп оздоровчої діяльності, які об'єднані у тип; визначити тенденції подолання або посилення схожості і відмінності між ними шляхом виявлення особливостей взаємодії один з одним.

За місцем біосоціальних технологій, яке вони займають в суспільстві, їх можна розглядати в чотирьох аспектах як:

- *соціальні інститути*, тобто, найбільш раціональні форми організацій спільної діяльності людей;
- *соціальні процеси*, тобто, цілеспрямовані зміни соціальних явищ у просторі та часі;
- *соціально-перетворювальну діяльність*, спрямовану на перетворення соціальних об'єктів – людей, що прагнуть покращити здоров'я, з боку її суб'єктів – технологів за нашою мовою;
- *соціальні системи*, тобто, цілісні соціальні структурно-функціональні утворення, віртуального походження.

Будь-яка біосоціальна технологія, сполучаючи в собі вказані чотири аспекти, є своєрідним конгломератом цих сутностей, тобто, вона одночасно є і соціальним інститутом з його нормативною системою, і соціальним процесом, що послідовно відбувається в декілька стадій, і соціально-перетворювальною діяльністю, спрямованою на запланований вплив на здоров'я людини, і, нарешті, соціальною системою, що має структурно-функціональну визначеність. Разом з цим можна говорити про домінування в конкретному суспільстві того або іншого вектору прояву суті біосоціальних технологій. Це означає, що соціальна інженерія може бути представлена як прикладна наукова дисципліна, що розглядає опитування створення, використання, поширення відповідних методів і процедур перетворювальної діяльності, як галузь організованого знання про способи і засоби формуальної, збережувальної, реабілітаційної, збагачувальної діяльності щодо організації цілеспрямованому впливу на здоров'я людини.

ВИСНОВКИ. Біосоціальні технології є найважливішими інструментами управління стійкого розвитку людини. Їх головна особливість полягає в тому, що вони є результатом докладання творчих зусиль людей до динамічного розвитку і суспільства, тим або іншим його сферам, явищам і процесам. Вони виступають також найважливішим засобом раціоналізації і оптимізації функціонування соціуму по задоволенню тих або інших потреб людей, виконуючи при цьому різноманітні ролі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Патрушев В. И. Введение в теорию социальных технологий / В. И. Патрушев. – М. : Изд-во ИКАР, 1998. – 200 с.
2. Подшивалкина В. И. Социальные технологии: проблемы методологии и практики / В. И. Подшивалкина. – Кишинёв : Центральная типография, 1997. – 326 с.
3. Розова С. С. Классификационная проблема в современной науке / С. Розова. Новосибирск Наука, 1986. – 223 с.
4. Шнайдер Ю. А. Логика классификации / Ю. А. Шнайдер // Научно-техническая информация. – 1973. – №5. – С. 3-7.
5. Ritter L. A., Hoffman N. A. Multicultural health. Sudbury, Mass.: Jones and Bartlett Publishers, 2010. 405 p.
6. Seedhouse D. Health: the foundations for achievement. Chichester John Wiley & Sons Ltd Publ. : 2001, 160 p.
7. Twaddle A. C. Health care reform around the world. Westport, Conn. : Auburn House, 2002. 419 p.
8. Walsh M. W. Introduction to sociology for health carers. Cheltenham : Nelson Thornes Publ., 2004. 146 p.